

Чергування голосних і приголосних. Зміни при збігові їх у процесі словотворення

Як виявити, чи буде в слові чергування?

1. Для іменників та прикметників — провідміняти, змінити число / рід (за можливості).
2. Для дієслів — змінити особу, час, спосіб.
3. Для всіх частин мови — дібрати спільнокореневі слова.

Найпоширеніші чергування голосних звуків

- а) **о — а:** *могти — допомагати;*
- б) **е — і:** *летіти — літати;*
- в) **о — е з нулем звука (випадає або з'являється):** *беру — брати, крапель — крапля, сотня — сто;*
- г) **і — а:** *лізти — лазити;*
- д) **и — і:** *бити — бій;*
- е) **о, е — і:** *свій — своєму, Київ — Києва.*

Найпоширеніші чергування приголосних звуків

- г — з — ж:** *нога — нозі — ніжка;*
- к — ц — ч:** *рука — руці — ручка;*
- х — с — ш:** *вуха — у вусі — вушко.*

Під час творення прикметників на -ськ- відбуваються такі зміни:

- г — з — ж + ськ = зьк:** *Париж — паризький; боягуз — боягузький;*
- к — ц — ч + ськ = цьк:** *Овруч — овруцький; перекладач — перекладацький;*
- х — с — ш + ськ = ськ:** *Сиваш — сиваський; товариш — товариський.*

❗ У прикметниках, утворених від географічних назв із суфіксом **-к-**, цей суфікс випадає: *Димерка — димерський, Горлівка — горлівський, Ясногородка — ясногородський.*

Винятки!

Аутекський, баскський, герцогський, іракський, казахський, кембриджський, ла-маниський, меккський, малаккський, нью-йоркський, орокський, орочський, падишахський, сакський, тюркський, франкський, цюрихський, шахський, яський.

Г — З — Ж + ств = зтв: *небога — небозтво;*

К — Ц — Ч + ств = цтв: *жінка — жіноцтво;*

Х — С — Ш + ств = ств: *птаха — птаство.*

❗ Приголосні **г, з, ж**, поєднуючись із суфіксом **-ш-**, змінюємо на **-жч-**: *дорогий — дорожчий, дорожче, дорожчати; вузький — вужчий, вужчати, вужче; важкий — важчий, важчати, важче. Але легкий — легший, легшати, легко.*

❗ Приголосний **с**, поєднуючись із суфіксом **-ш-**, змінюємо на **щ**: *високий — вищий, вищати.*

зък + -ин(а) = жч(ина): *запорізький — Запоріжчина;*

цък + -ин(а) = чч(ина): *луцький — Луччина (АЛЕ Галичина);*

ськ + -ин(а) = щ(ина): *одеський — Одещина.*

Завдання 1. Підпишіть об'єкти, які зображено на картинках, за поданим прикладом.

Приклад. торт, Прага = *празький торт*

шпроти, Рига = _____

озеро, Сиваш = _____

зоопарк, Цюрих = _____

дівчина, казахи = _____

міст, Нью-Йорк = _____

музей, Париж = _____

Завдання 3. Розгляньте постери проєкту «Спадок», які було розміщено в київському метрополітені. Поясніть, якими правилами керувалися автори постерів, дописавши прикметники з суфіксом *-ськ-*, від яких було утворено назви регіонів.

Приклад.

Пояснення.

Миколаївщина – миколаївський (ськ + ин(а) = щ(ина))

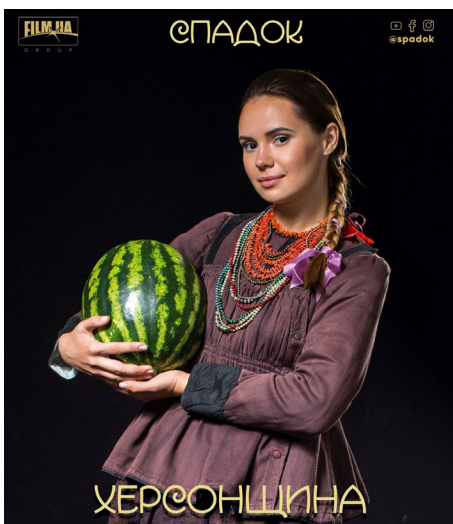
Пояснення. _____

Пояснення. _____

Пояснення. _____

Пояснення. _____

Пояснення. _____

Пояснення. _____

Пояснення. _____

Детальніше про ці й інші правила чергування ви можете прочитати тут:

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підручн. для 10 кл. закл. заг. сер. освіти / Олександр Авраменко. – К. : Грамота, 2018. . – с. 97 – 100.
2. Заболотний О. Українська мова (рівень стандарту): підручн. для 10 кл. закл. заг. сер. освіти / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. – К. : Генеза, 2018. – с.99 – 101.

Також радимо виконати тренувальні інтерактивні завдання до цієї теми за покликанням:

https://webpen.com.ua/pages/Pravopys_Pryholosnyh/suffixes.html